

The Scramble for Southern Ethiopia

Sammenstød mellem protestantiske missionselskaber i Etiopien¹

Førsteamanuensis, dr.theol. Finn Aasebø Rønne,
Dansk Bibel-Institut/Fjellhaug International University College, Danmark.
finn@dbi.edu

Resumé:

Da Norsk Luthersk Misjonssamband (NLM) i 1948 påbegyndte missionsarbejde i Sydetiopien, førte det hurtigt til konfrontationer med det engelsk-amerikanske missionselskab, Sudan Interior Mission (SIM). SIM havde virket i området før den italienske besættelse (1936–1941) og ønskede nu at genoptage dette arbejde. Konfrontationerne skyldtes både udsigterne til et succesfuldt missionsarbejde i netop dette område og forskelle i teologi og missionsstrategi/policy. Sammenstødet mellem

1) Artiklen har tidligere været publiceret i *Misjon og Teologi. Årsskrift for Misjonshøgskolen* 1997. Den bringes her med tilladelse fra Misjonshøgskolen – VID Stavanger.

Fremstillingen sker på basis af interviews, arkivmateriale og publikationer fra alle de involverede parter. Interviewene er foretaget med involverede personer i USA, Norge og Etiopien. Det er med forkortelser angivet, i hvilket arkiv et givet materiale forefindes:

SIM-Arch – SIM International Archives, Charlotte, North Carolina (forskellige signa, f.eks. PC-1, henviser til bestemte dele af arkivet)

NLM-Ark – Norsk Luthersk Misjonssambands arkiv i Oslo

FAaR – Finn Aa. Rønnes privatarkiv, København

GA – Gustav Aréns privatarkiv, Uppsala

LO – Lindvig Osmundsens privatarkiv, Bording

SIM og NLM giver mulighed for at undersøge fordele og ulemper ved de to selskabers helt forskellige missionsstrategi/policy, der hænger sammen med, at NLM er et traditionelt missionsselskab, mens SIM hører til de såkaldte 'faith missions'. Krisen blev løst ved at de to missionsselskaber delte Sydetiopien mellem sig. Dette reagerede etiopiske kirkeledere kraftigt imod. De sammenlignede det med de vestlige kolonimagters deling af Afrika i forbindelse med det såkaldte 'scramble'.

"It was agreed that in the Burji area the eastern boundary should commence at a point where the Galana Bone River intersects the 6th latitude and follow the river south through Bar Gudda to a point east of the mountain peaks called Colmar, . . . The area thus enclosed will be recognized as the area of . . . The surrounding area will be recognized as the area of . . ."

". . . works the area from the Sidamo–Darassa tribal border east from the town of Dilla to the town of Dama, south along the Darassa–Jum Jum tribal border to the Darassa–Gudji border (approximately 6° latitude) thence west along 6° latitude."

Vi får her beskrevet en opdeling af afrikanske landområder mellem repræsentanter fra Europa og USA. Der er ikke tale om vestlige kolonimagters deling af Afrika ved Berlin konferencen i 1884–85 eller i forbindelse med en af de mange bilaterale traktater, som blev udformet i årene derefter. Det drejer sig om to vestlige missionsselskabers deling af Sydetiopien. Men der er nogle slående lighedspunkter: Også kolonimagterne delte Afrika op efter forskellige principper: Med rette linjer langs længde- og breddegrader og efter naturlige grænser i landskabet, nogle gange uden at tage hensyn til etniske og sproglige grænser, i andre tilfælde ud fra etniske og sproglige forhold. Hverken missionsselskaberne eller kolonimagterne tog for alvor de implicerede afrikanere med på råd. Samtidig minder sprogbrugen om hinanden. Både kolonimagterne og missionsselskaberne taler om 'spheres of interest' og 'spheres of influence' (Boahen 1985, 29). Der indgås aftaler om 'spheres' og 'boundaries', hvor man bliver enige om "not to interfere in the other's sphere" og samtidig at arbejde efter bestemte principper inden for ens egen sfære (Mathew and Oliver 1963, 374). Og den aftale, som ovenstående citater er hentet fra, blev ligesom *The Berlin Act* og de forskellige traktater indgået for at regulere et 'scramble', et kapløb – i dette tilfælde 'the Scramble for Southern Ethiopia.'

Det var det engelsk-amerikanske missionsselskab, Sudan Interior Mission (SIM), og Norsk Luthersk Misjonssamband (NLM), som var involveret i dette 'scramble' og denne aftale,² men det, som vi møder her, kommer frem i større eller mindre grad også i forholdet mellem SIM og de andre skandinaviske missionsselskaber i Etiopien. Det er bare – af forskellige årsager – særlig tydeligt i forholdet mellem NLM og SIM.³ Der er også andre eksempler på, at missionsselskaber i Etiopien i såkaldte 'comity agreements' delte områder op mellem sig for at undgå overlapning. Når jeg her foretager en sammenligning med kolonimagternes kapløb om og opdeling af Afrika, sker det, fordi de slående lighedspunkter profilerer nogle af de problemer, som var forbundet med missionsselskabernes foranstaltninger. Der er imidlertid, som jeg også vil komme ind på, betydelige forskelle i forhold til det, som kolonimagterne foretog sig, både hvad angår holdninger, motiver og ikke mindst konsekvenser.

Baggrund

Den aftale, som repræsentanter for SIM og NLM indgik i to omgange, november 1952 og juni 1953, var et forsøg på at gøre ende på en langvarig og omfattende konflikt mellem de to protestantiske missionsselskaber, som berørte mange sider af deres missionsarbejde.

Konflikten blev aktuel, da NLM i 1948 optog arbejde i Etiopien og i bestræbelserne på at finde "an unoccupied and suitable field"⁴ rettede opmærksomheden mod provinserne Sidamo og Gamu Gofa i Sydetiopien. SIM var kommet til Sydetiopien 20 år tidligere og havde etableret arbejde i de samme områder, samt i de tilstødende provinser, Wolamo⁵ og Kambata. Man havde imidlertid måttet forlade områderne igen, da italienerne, som besatte Etiopien i 1936, udviste så godt som alle protestantiske missionærer. Under

2) *Statement concerning mission spheres, boundaries, and principles of work in southern Ethiopia*, 1952.11.04. LO; *Boundary Agreement Between the Norwegian Lutheran Mission and the Sudan Interior Mission*, 1953.06.29. LO.

3) Det er, så vidt jeg ved, første gang forholdet mellem SIM og de skandinaviske missionsselskaber tages op til en særskilt videnskabelig behandling. Nogle forskere, bl.a. Olav Sæverås (1974), Staffan Grenstedt (1995) og F.Peter Cotterell (1973), har kort omtalt konflikten i forbindelse med behandlingen af de emner, de hver især fokuserer på i deres afhandlinger. Jeg har i min doktorafhandling (Rønne 2002) behandlet en udløber af konflikten mellem SIM og NLM.

4) Olaf Lie til The Intermission Council, 1949.04.18. LO.

5) I dag er navnet ændret til Wolaita, og 'Wolamo' opfattes som en nedsættende betegnelse.

missionærernes fravær blomstrede arbejdet i Wolamo og Kambata, således at de ved deres tilbagevenden efter den italienske besættelse fandt etablerede menigheder og et meget stort antal kristne i disse to områder, mens arbejdet tilsyneladende var sygnet hen i Sidamo og Gamu Gofa. Da der nogle år efter den italienske besættelse igen for alvor blev åbnet op for udenlandske missionsselskaber, var det naturligt, at SIM ønskede at genoptage arbejdet i de pågældende områder af Sydetiopien – for at støtte de fremvoksende menigheder i Kambata og Wolamo, og for at genoplive kirkerne i Sidamo og Gamu Gofa. Samtidig meldte imidlertid NLM sig på banen – og så var konflikten tilsyneladende uundgåelig.

Der er – ikke overraskende – visse forskelle i beskrivelsen af konfliktens forløb hos de to parter. Meningsudvekslingen dem imellem og ikke mindst korrespondancen om sagen internt i selskaberne fremviser en til tider ganske hård sprogbrug. En del beskyldninger og kontra-beskyldninger er vanskelige at verificere og i øvrigt ofte underordnede i forhold til de overordnede og principielle spørgsmål, konflikten også angår. Da det er det sidst nævnte, jeg ønsker at fokusere på, vil jeg nogle steder undlade at gå i detaljer ved beskrivelsen af konfliktens forløb.

Kapløbet starter

Konflikten blev allerede i 1949 taget op i The Ethiopia Inter-Mission Council, et organ "for consultation and cooperation"⁶ mellem udenlandske missionsselskaber i Etiopien. I et brev til det pågældende møde fremstillede NLM sin opfattelse af sagen således:⁷

Da repræsentanter for NLM kom til Etiopien i januar 1948, tog man kontakt med og søgte råd hos lederne for den etiopiske evangeliske menighed i Addis Abeba, Emmanuel Abraham og Emmanuel Gebre Selassie, hos den svenske Evangeliska Fosterlands-Stiftelsen (EFS) – og hos lederen for SIM, Glen Cain. Alle steder fik de rådet: "Go south to Sidamo, Borana and Konso." Cain gav dem oven i købet et 'letter of introduction' med til

6) *Constitution of the Ethiopia Inter-Mission Council*, u.å. NLM-Ark.

7) Olaf Lie til The Intermission Council, 1949.04.18. LO. Da SIM også var repræsenteret her □ og kunne forventes at komme med modargumenter, har man fra NLM's side måttet være meget nøjagtig med de saglige oplysninger i redegørelsen. På den anden side er den naturligt nok præget af, at man ønsker at overbevise de andre medlemmer i rådet om rigtigheden i NLM's syn på sagen.

SIM-missionærerne på en missionsstation i Wondo i det nordlige Sidamo,⁸ hvor 'undersøgelsesgruppen' fra NLM opholdt sig nogle dage, inden de drog videre sydpå. Wondo var SIM's sydligste missionsstation i Sidamo, og hverken her eller i Addis Abeba hørte man noget som helst om planer for missionsarbejde syd for Wondo. Derfor søgte man ved en audiens i februar 1948 kejser Haile Selassie om tilladelse til at påbegynde arbejde i Dilla, Negelli, Yavello, Gardulla⁹ – alle syd for Wondo – og områderne derimellem. På denne anmodning skal kejseren have svaret: "I fully agree with that. For there are no missions there south and the people need help." Samtidig skal kejseren imidlertid have anbefalet dem også at etablere en missionsstation i Irgalem – nord for Wondo! – siden det var provinsens administrative center. Da man ikke var meget for at begynde arbejde i Irgalem, mellem to SIM stationer, forelagde man kejserens forslag for Cain, som bare skal have repliceret: "Well, that is all right." SIM havde tidligere arbejdet både i Irgalem og i Dilla, men missionsstationerne var begge steder nedlagt. På den baggrund udtrykker man fra NLM's side stor forbavselse over, at Cain under en samtale i september 1948 pludselig pegede på kortet og sagde: "Sidamo is to be regarded as our field."

Det lader til, at SIM i løbet af foråret og sommeren 1948 har fortrudt den positive indstilling, man åbenbart i første omgang havde haft til NLM's engagement i Sydetiopien. Man er blevet mere bevidst om, at man før den italienske besættelse havde været det eneste protestantiske missionsselskab i området, og at man dengang havde arbejdet på flere af de steder, hvor NLM nu var i færd med at etablere sig. Desuden henholder man sig til en generel tilladelse, man allerede i 1944 havde fået fra myndighederne til at arbejde i Sidamo, og er samtidigt begyndt at ansøge om lov til at starte arbejde bestemte steder i området, også syd for Wondo.¹⁰ På den anden side var NLM nu godt i gang med at føre planerne for et missionsarbejde i det samme område ud i livet. Og man ønskede tydeligvis også at være det eneste missionsselskab i de områder, man fik tildelt, hvilket man havde søgt at sikre sig hos de etiopiske myndigheder.¹¹ Dermed begyndte 'the Scramble for Southern Ethiopia', kapløbet om at lægge beslag på de områder, begge betragtede som sine. Helt konkret kom

8) De forskellige stednavne er angivet på kortene, som blev udarbejdet i forbindelse med de indgåede aftaler.

9) Det er det samme som Gidole.

10) Glen H. Cain til Dr. Lende, 1950.08.23. NLM-Ark; Olaf Lie til The Intermission Council, 1949.04.18. LO.

11) Ibid.

det til udtryk i et kapløb om at søge tilladelse hos myndighederne til at begynde arbejde på bestemte steder¹² og i næste omgang et kapløb om at få etableret sig der. For Dillas vedkommende f.eks., ankom de første SIM-missionærer bare nogle få timer, før NLM dukkede op.¹³

Desværre er jeg ikke i besiddelse af noget referat fra det pågældende møde i The Inter-Mission Council eller har haft anledning til at interviewe nogle af de tilstedeværende om mødets forløb. Det har således ikke været muligt ad den vej at få verificeret NLM's fremstilling i brevet til The Inter-Mission Council. SIM's opfattelse af selve mødets forløb kommer frem i et brev fra Cain: "Mr. Lee [= Lie] failed to recognise any way but his own in spite of the other Mission's counselling to the contrary."¹⁴ Cain kommenterer imidlertid ikke indholdet i Lie's brev, og det, at han ingen steder, så vidt jeg kender til, korrigerer oplysningerne heri, kan være en indikation på rigtigheden af dem.

Konflikten tilspidises

Et års tid senere tages konflikten op i en korrespondance mellem forskellige repræsentanter fra NLM og SIM, og på foranledning heraf også i NLM's hovedstyre. Anledningen er, at NLM, tilsyneladende imod en tidligere aftale med SIM, starter arbejde i Awasa – dog først og fremmest i forbindelse med købet af et område til ferieplads. Det har den ansvarlige missionær, Magnar Magerøy, informeret den stedlige SIM missionær om, hvilket får Field Director Cain til at tage hele sagen op med NLM. NLM har så langt søgt at berolige SIM med, at de i forbindelse med missionsstationerne i Irgalem og Awasa (nord for Wondo) ikke vil drive direkte evangeliserende arbejde blandt det omkringboende Sidamofolk, men blot i Irgalem have deres hovedkvarter, en skole for missionærbørn og drive et regeringshospital, samt som sagt anlægge en ferieplads i Awasa. Det stiller imidlertid ikke SIM tilfreds – af forskellige grunde, som vi nu skal se på.

12) Begge hævder således, at den anden part har søgt om tilladelse til at starte arbejde i Gardulla nogle få måneder efter de selv har søgt og fået tilladelse til det, se Olaf Lie til The Intermission Council, 1949.04.18. LO; Glen H. Cain til Dr. Lende, 1950.08.23. NLM-Ark.

13) Magnar Magerøy, Oslo, mundtlig information [herefter m.i.] til Finn Aa. Rønne [herefter FAaR], 1993.12.15. FAaR.

14) Glen H. Cain til Dr. Lende, 1950.08.23. NLM-Ark.

Konflikten med NLM omtales først i slutningen af 1951 i det materiale fra SIM, jeg har gået igennem – og første gang sker det med ordene: "The Norwegians are giving us trouble."¹⁵ På det tidspunkt ser det ud til, at 'the scramble' er på sit højeste. Der har et stykke tid været en brevveksling i gang mellem SIM og NLM om problemet, og nu er der også påbegyndt formelle samtaler.

Samtidig er SIM's General Director, Guy Playfair, gået ind i sagen, og det ser ud til at have skærpet tonen. Det er først og fremmest fra ham, vi får de meget markante udtalelser om, at ikke bare Sidamo, men hele Sydetiopien er at betragte som SIM's territorium.¹⁶ Med den holdning er naturligvis NLM's blotte tilstedeværelse både i Irgalem og Awasa og i hele området syd for Wondo uacceptabel. Der er en tydelig forskel i holdningen hos Field Director Cain og General Director Playfair. Cain siger direkte: "It is recognised we have no option on Ethiopia"¹⁷, og han byder også senere i forløbet NLM velkommen til at arbejde i Sydetiopien¹⁸ – blot i et andet område end SIM, dvs. længere mod syd omkring Agere Selam, Yavello og Negelli. Han er nemlig først og fremmest optaget af de problemer, konflikten giver for selve missionsarbejdet, når de to selskaber arbejder i samme område. Det vil vi se nærmere på nedenfor. Derimod er det ikke så lidt frustration og vrede, der kommer frem hos Playfair over, at NLM er gået ind i deres område, som efter hans opfattelse synes at være hele Sydetiopien. I et brev fra december 1951 skriver han f.eks.: "It was the foolish Sweds who advised them to come here and after they arrived another Swede, knowing full well that we were occupying the South, sent them down there. Cain thinks it was to keep them from looking west."¹⁹

Om Evangeliska Fosterlands-Stiftelsen virkelig rådede NLM til at optage arbejde i Sidamo for at holde dem borte fra 'deres missionsfelt' i Vestetiopien, har jeg ikke kunnet fastslå, da jeg hverken har gennemgået arkivmateriale eller interviewet involverede personer fra EFS om spørgsmålet. Det er muligt. Vi kender fra missionshistorien andre

15) Mrs. Playfair til Beacham and Kirk, 1951.11.15. PC-1. SIM-Arch.

16) Se f.eks. *Notes on situation in Sidamo*, 1952.01. PC-1. SIM-Arch.

17) Glen H. Cain til Dr. Lende, 1950.08.23. NLM-Arch.

18) "It is not that we do not welcome you. We do, and I did welcome Mr. Lee most heartily, . . . Ethiopia needs your help and ours." Ibid.

19) *Extracts from letters from G.W.Playfair*, 1951.12.29. PC-1. SIM-Arch.

eksempler på, at et skandinavisk missionsselskab har ønsket at holde et missionsselskab fra et andet skandinavisk land borte fra 'sit' missionsfelt (Laugerud 1983, 139–159).²⁰ Der lå både ressourcemæssige overvejelser og motiver, som gik på det norsk-svenske forhold, bag, da NMS i 1873 nok bød det svenske EFS velkommen til Madagaskar, men – efter en del væven frem og tilbage – ikke ønskede dem inden for samme missionsfelt i landet. Resultatet blev, at EFS helt opgav at starte missionsarbejde på Madagaskar. Kan EFS tilsvarende have ønsket at holde NLM borte fra Vestetiopien, fordi der ikke var 'plads' til dem i missionsarbejdet dér, siden både EFS og det tyske Hermannsburger Mission virkede der i forvejen – især ikke med de store ressourcer NLM agtede at sætte ind i deres nye missionsarbejde i Etiopien? Lå der også hos EFS, ligesom i sin tid hos NMS, motiver bagved, som havde med det svensk-norske forhold at gøre – eventuelt med en forbindelse til den forskellige teologiske profil, f.eks. i kirke- og embedssyn, hos EFS og NLM?

Et afgørende spørgsmål i diskussionerne mellem NLM og SIM var naturligvis, om Glen Cain i sin tid, dvs. i 1948, skulle have givet sin accept af, at NLM begyndte arbejde i Sidamo. Der tænkes særlig på hans "all right" til, at man etablerede sig i Irgalem nord for Wondo. Det afviser Playfair med følgende argumentation: "He [Cain] knows full well that he never could have given any promise regarding a field already occupied, such as was Sidamo, without reference to the General Director, which he never did. This makes it clear to me that he could not have made the promises."²¹ Jeg har vanskeligt for at se det som et overbevisende argument for, at Cain ikke kan have ytret et "Well, that is all right" til kejserens forslag om, at NLM også i Irgalem som områdets administrative center oprettede en missionsstation. Det er bemærkelsesværdigt, at Cain aldrig, så vidt jeg har set, dementerer dette. På den anden side er det også vanskeligt at se det som en generel accept af det, som NLM's arbejde efterhånden udviklede sig til i den nordlige del af Sidamo.

Missionskapacitet

20) I øvrigt er der i NMS's forhold til EFS og ikke mindst i relationen til det engelske London Missionary Society, som også behandles i Laugeruds artikel (Laugerud 1983, 78ff.), ikke så få paralleller til 'The Scramble for Southern Ethiopia' mellem NLM og SIM. Laugerud bruger også betegnelsen 'kappløpet' om det, som skete på Madagaskar (Laugerud 1983, 92).

21) Playfair til Waagen, 1951.12.24. PC-1. SIM-Arch.

Et vigtigt moment i kapløbet mellem NLM og SIM er spørgsmålet om det pågældende selskabs evne til at gå ind og drive mission i det område, det har fået tildelt. Man kan her se en parallel til spørgsmålet om *'effective occupation'*, som var et afgørende kriterium, da kolonimagterne delte Afrika mellem sig. Det forventedes, at en europæisk magt, som gjorde krav på et område, skulle kunne gøre sin tilstedeværelse gældende og på en tilfredsstillende måde beherske og kontrollere området (Boahen 1985, 29; 260). På samme måde skulle også et missionsselskab kunne evangelisere det område rimelig effektivt, man havde fået tilladelse til at arbejde i. Da SIM's tilladelse til at arbejde i hele Sidamo, som NLM får fremvist i oktober 1948, viser sig at være over 4 år gammel, appellerer NLM til The Intermission Council: "Hold [not] this paper good for anything now." Begrundelsen er: "It would be a fearful mission policy, if a mission . . . asked for a field and did not do anything there for five years, thus hindering other missions to work there."²²

Korrespondancen i sagen fremviser derfor ikke så få præsentationer af selskabernes 'missionskapacitet', ofte i form af antallet på nuværende og potentielt kommende missionærer. I fortsættelse af sin appel til The Intermission Council i forbindelse med SIM's uudnyttede tilladelse til at arbejde i Sidamo, fremfører NLM f.eks.: "It is obvious that the Norwegian Lutheran Mission with a staff of seventeen members already on the field and about ten more arriving this summer should be able to do a great deal for this province." Men SIM kan også være med: I et brev til Tormod Vågen viser General Director Playfair til væksten i SIM missionærer fra 1911 til 1951, som skulle betyde, at antallet vil vokse med ca. 100 om året og allerede i 1953 nå op på over 1100 – ganske vist i hele Afrika. Og han siger direkte, hvad hensigten med denne opregning af missionærer skulle være: "Where will our increasing number of missionaries be sent? We believe that 20 to 25 per year will go to Sidamo, Darassa and the south."²³ "You will quickly appreciate the fact that before long we will be distressed to find places for our workers anywhere on the continent of Africa without cutting in on other mission territory."²⁴ I det hele taget består flere af Playfair's breve i en opremsning af, hvilke fantastiske resultater SIM opnår i deres arbejde i Etiopien, både hvad angår antallet af omvendte, indsamlede gaver fra lokale kristne og de

22) Olaf Lie til The Intermission Council, 1949.04.18. LO.

23) *Notes on situation in Sidamo*, 1952.01. PC-1. SIM-Arch.

24) Playfair til Waagen, 1951.12.24. PC-1. SIM-Arch.

mange etiopiere, som melder sig for at blive udsendt som evangelister til de omkringliggende områder, f.eks. Sidamo: "There will be a vast increase in men and funds in a short while. . . . Our increase of native volunteers will no doubt amount to 500-600 during that time [the next 5-7 years]."²⁵ Der er tale om "an almost unexhaustible supply."²⁶ Og igen er spørgsmålet: "Where shall we place them? If not in the Galla, Sidamo, Darasa and other southern areas." Mens det område i den sydlige del af Sidamo provinsen, som SIM ender med at tilbyde NLM (se nedenfor), "would employ all the missionaries they can find for the next twenty-five to fifty years," gælder det for SIM selv: "With our own evangelists, over two hundred now in training, we can occupy Sidamo and Darasa fully within the next five to seven years."²⁷

Dette står i grel kontrast til de store problemer, man snart oplever internt i SIM, netop omkring de evangelister som skulle sendes ud fra Kambata og Wolamo. Bare halvandet år efter at Playfair har talt om "an almost unexhaustible supply" af 'native volunteers', anbefaler de lokale missionærer i Kambata, at man for nærværende stopper med at opfordre nye til at melde sig. Af ca.140 volunteers fra de to foregående år er de fleste aldrig blevet udsendt som evangelister. Og af dem, som er kommet afsted, har mange vendt hjem igen, således at der kun er 12-14 tilbage. Grunden hertil er hovedsageligt "the church's unwillingness to properly and consistently supply them with food and clothing."²⁸

Udsigt til succes

Et motiv bag missionsselskabernes intense kamp om Sidamo er formodentlig udsigterne til en stor kirkevækst i området. SIM kender de sydetiopiske områder og ved, at Sidamo på mange måder ligner Wolamo og Kambata, hvor de har oplevet en exceptionel vækst. Områderne var kendt som 'the revival area' over hele Nordamerika.²⁹ Det kan også være det, som ligger bag, når NLM, i følge Cain, har afslået SIM's tilbud om at få Bale med den begrundelse, at de ønskede at arbejde blandt hedninger og ikke muslimer. Arbejdet i

25) G. W. Playfair til T. Vaagen, 1951.12.24. NLM-Ark. Se også G. W. Playfair til T. Vaagen, 1952.01.18. NLM-Ark; *Notes on situation in Sidamo*, 1952.01. PC-1. SIM-Arch.

26) *Notes on situation in Sidamo*, 1952.01. PC-1. SIM-Arch.

27) Playfair til Thompson, 1952.07.17. PC-1. SIM-Arch.

28) Melvin V. Donald til Mr. Cain, 1953.06.04. SR-39-2. SIM-Arch.

29) Mr. Melvin Donald, Toronto Canada, m.i. til FAaR, 1991.08.20. FAaR.

muslimske områder giver som bekendt langt færre synlige resultater end i rent 'hedenske'. Fra NLM's side har man det indtryk, at SIM selv ønsker at gå "to the ripe places, leaving the heavier ones to our Mission."³⁰

I den forbindelse kan man af og til tale om dem, som er blevet omvendt, som om de tilhører missionsselskabet. Som kommentar til, at et par menigheder er gået over til NLM, spørger Playfair forarget i et brev til NLM's leder: "Whose Christians were they?"³¹ Og hvad det er, man ønsker at bruge disse 'sine' etiopiske kristne til, kommer klart frem i den interne korrespondance: "I fear there will be no 'show case' in our revival area to present to members of the SIM."³²

Ikke bare en kamp om landområder og ny-omvendte

Det er let at forarges over Playfair's udtalelser og ikke vanskeligt at se det urimelige i begge parter 'territorialkrav' og ønske om monopol. Der er imidlertid tale om mere end en konkurrence om landområder og potentielle omvendte. Striden gjaldt i mindst lige så høj grad teologi, kristen livsførelse og missionsstrategi/policy. For nogle SIM-missionærer, f.eks. Glen Cain, var det her problemet lå og egentlig ikke i selve det, at NLM fik del i 'deres' missionsfelt. I et brev til NLM, august 1950, siger Glen Cain: "The big objection we have to your working there is that your methods and doctrines clash with ours and together we will bring confusion to the people, which is a great sin. This was my one and only objection to your going into Sidamo."³³

De 'doctrines', der tænkes på, er først og fremmest dåbssynet. Og når det gælder kristen livsførelse, er problemet, at NLM ikke har de samme "standards of separation,"³⁴ i.e. fra den omgivende verdens syndighed. Her fokuserer SIM specielt på det, vi ofte betegner som adiafora, f.eks. rygning og nydelse af alkohol: "Both our Wallamo, Kambatta and Sidamo

30) Magnar Magerøy til Gabriel Lende, 1952.04.19. NLM-Ark.

31) G. W. Playfair til T. Vaagen, 1952.01.18. NLM-Ark.

32) Cain citeret af Playfair til Thompson, 1952.07.07. PC-1. SIM-Arch.

33) Glen H. Cain til Dr. Lende, 1950.08.23. NLM-Ark. Dette viser også den før nævnte forskel i holdningen hos Cain og Playfair.

34) G. W. Playfair til T. Vaagen, 1952.01.18. NLM-Ark.

elders have seen the tobacco used by some of your people. Our people have separated from these worldly things."³⁵

Det er imidlertid forskellene i "methods", som giver anledning til de største 'clashes'. Igen er det fra Playfair, vi får de stærkeste udtalelser: "These men are knocking our indigenous church principles to pieces."³⁶

Hvad menes der med "*indigenous church principles*"? Begrebet står centralt i SIM's missionsstrategi/policy og hele selvforståelse – især sådan som den fremstår i Etiopien. Der er på dette område store forskelle mellem Etiopien og det SIM, vi møder i Vestafrika (Fargher 1996, 52; 104). Med 'indigenous church principles' vil man udtrykke, at der *helt fra starten* skal oprettes selv-styrende, selv-underholdende og selv-udbredende menigheder – i absolut forstand. Det kom bl.a. til udtryk ved, at de mange etiopiske evangelister, som blev sendt fra SIM's hovedområder i Wolamo og Kambbaataa-Hadiiyyaa til de omkringliggende områder, f.eks. Sidamo, helt og holdent blev lønnet af den lokale menighed, de kom fra. Samtidig ligger der i 'indigenous church principles', at menighederne helt og holdent skal være tilpasset det lokale samfund og kultur. Forbundet hermed er også en i princippet total adskillelse af mission og kirke, som indebærer, at man aldrig – heller ikke i begyndelsen – skal have en missionsledet kirke, og aldrig – heller ikke senere – skal have missionen integreret i og dermed, i alt fald på nogle områder, ledet af kirken. Der har altid i SIM været delte meninger om, hvor konsekvent man skulle følge disse 'indigenous church principles' (Fargher 1988, 276ff.). Det er netop blandt pionermissionærerne i Etiopien, vi finder de mest radikale tilhængere af principperne. Der har været betydelige forskelle både i syn og aktuel praksis mellem de toneangivende SIM-missionærer i Etiopien og i Vestafrika.

Det, som uden sammenligning gav størst problemer i forholdet mellem NLM og SIM, var det forhold, at NLM, ligesom de andre skandinaviske missionsselskaber, i modsætning til SIM ansatte etiopiske medarbejdere lønnet af missionen, og også på anden måde støttede

35) Ibid.

36) Playfair til Thompson, 1952.06.28. PC-1. SIM-Arch.

det lokale menighedsarbejde økonomisk.³⁷ Og den løn, NLM kunne tilbyde, lå noget over det, de lokale menigheder havde mulighed for at give. Det så man fra SIM's side som et langt alvorligere problem end forskellene i teologi og kristen livsførelse.³⁸ SIM oplevede nemlig snart, at det virkede dragende på deres etiopiske medarbejdere, og at en del, f.eks. af de evangelister som var sendt til Sidamo af menighederne i Kambbaataa-Hadiiyyaa, søgte over til og fik ansættelse i forbindelse med NLM's arbejde.³⁹ Fra NLM's side oplevede man det sådan, at en del lokale kristne kom og søgte om arbejde, og da man havde brug for lærere, evangelister osv., ansatte man de mest egnede af dem til en løn, som man fandt rimelig.⁴⁰ Samtidig fremkaldte det ikke så lidt utilfredshed med SIM's politik blandt de etiopiske medarbejdere, som fortsatte inden for de SIM-tilknyttede kirker, ikke bare i Sidamo men i høj grad ogsåovre i Wolamo og Kambbaataa-Hadiiyyaa.⁴¹ Endvidere ser det ud til, at mange lokale konflikter, både mellem etiopiske kristne indbyrdes og mellem dem og SIM, blev koblet på striden mellem SIM og NLM, ved at en af parterne knyttede sig til NLM. Den lokale konflikt smeltede således sammen med konflikten mellem de to missionsselskaber.⁴² Noget tyder på, at missionærerne ikke altid gennemskuede dette og derfor kom til at beskyldte den anden part for ting, som i virkeligheden havde sin årsag i den lokale konflikt og ikke i noget, missionærerne fra det andet selskab havde foretaget sig.

Det er, når alt dette begynder at gøre sig gældende, at vi møder de stærkeste reaktioner fra SIM's lokale missionærer.⁴³ Nu bliver enhver NLM tilstedeværelse i nærheden af SIM's

37) I Wolamo opstod der en lignende konflikt mellem SIM og det svenske Missionssällskapet Bibeltrogna Vänner, da sidstnævnte begyndte at yde en omfattende støtte, bl.a. økonomisk, til Ato Birru Dubale, en lokal kirkeleder som var blevet afsat af SIM-missionærerne og den lokale kirke i fællesskab. Det skete også fra begyndelsen af 1950'erne. Støtten fra det svenske missionsselskab var med til at gøre det muligt for Ato Birru at etablere sin egen kirke uafhængigt af SIM. Denne kirke sluttede sig senere til Lutheran Church in Ethiopia, som er opstået gennem Missionssällskapet Bibeltrogna Vänner's arbejde. Det var emnet for en prisopgave, jeg indleverede ved Københavns Universitet i 1989 (Rønn Pedersen 1989).

38) Glen H. Cain til Dr. Lende, 1950.08.23. NLM-Ark.

39) Ibid. Glen Cain til E.Horn, 1952.03.20. EC-1. SIM-Arch: "The Norwegians are . . . buying off our teachers and evangelists with large wages."; Playfair til Thompson, 1952.06.28. PC-1. SIM-Arch.

40) Magnar Magerøy, Oslo, m.i. til FAaR, 1993.12.15. FAaR; Playfair til Thompson, 1952.06.28. PC-1. SIM-Arch.

41) Ibid. I min doktordisputats (Rønne 2002) behandler jeg nogle af de følger, det fik for Kambbaataa-Hadiiyyaas vedkommende.

42) Ibid.

43) Se f.eks. Glen H. Cain til Dr. Lende, 1950.08.23. NLM-Ark; Glen H. Cain til T. Vaagen, 1952.08.21. NLM-Ark.

arbejde, f.eks. i Irgalem, Awasa og efterhånden også i Dilla, problematisk.⁴⁴ Reaktionen skyldes ikke bare en naturlig ærgrelse over at miste gode folk til en anden mission. Man føler, at selve arbejdet med at nå mennesker med evangeliet er ved at blive ødelagt. Cain forklarer, hvordan SIM ser på det:

"We feel a strong indigenous church is the only way of reaching these wast areas in time. Before Mr. Stevens went on furlough there were two local churches in Sidamo. When he returned a year later there were ten, and all brought into being by native evangelists, supported by their churches. We believe it is definitely a hindrance to use Mission money for support of evangelist and teachers and it spoils the initiative of the churches, makes the evangelist dependant on the white man and his money and creates useless 'rice' Christians."⁴⁵

Tankegangen er, at lokale kristne er de bedste til at sprede evangeliet blandt sit eget folk, og at man bedst skaber initiativ og engagement for evangelisation, hvis man eliminerer muligheden for, at arbejdet indebærer økonomiske fordele. Da er det nemlig kun dem, der virkelig brænder for evangeliets udbredelse, som melder sig. Samtidig kan man i det lange løb udrette mere med lokalt indsamlede midler, end hvis man er afhængig af de penge, man kan få gennem missionsselskabet.

Sammenligning af missionsstrategier/policies

Enhver missionsstrategi/policy har svagheder, som ofte bliver særligt tydelige, når den sættes op imod andre missionsstrategier/policies. Det gælder både for SIM og de skandinaviske missionsselskaber.

På den ene side peger SIM i begrundelsen for sin strategi/policy på problemer, som ikke er ukendte for missionsselskaber med NLM's strategi/policy: For det første kan den alment menneskelige tilbøjelighed gøre sig gældende, at man ikke er så engageret i det, man bare har fået foræret, som i noget man selv har ofret for at få. Det er ikke usædvanligt, at kirkebygninger, som er blevet bygget af missionærer for missionsmidler, ikke bliver vedligeholdt på samme måde som de, der er blevet rejst for lokale midler og med lokal

44) Playfair til Thompson, 1952.06.28. PC-1. SIM-Arch.

45) Glen H. Cain til Dr. Lende, 1950.08.23. NLM-Ark.

arbejdskraft. For det andet kan der opstå problemer med motiverne hos de ansatte. Der vil altid være blandede motiver for at engagere sig i et kristent arbejde. Det gælder inden for både SIM og NLM, og i Afrika så vel som i Europa. Men der er nok ingen tvivl om, at det evangeliserende arbejde kan blive hæmmet, hvis muligheden for økonomiske fordele og materiel fremgang bliver et dominerende motiv hos en stor del af de ansatte. For det tredje kan initiativet og engagementet fra almindelige menighedsmedlemmer blive begrænset, hvis det er blevet almindeligt, at det kirkelige arbejde udføres af ansatte med en god løn fra missionsselskabet. Der kan i visse ekstreme tilfælde skabes en kirke, hvor det ikke bliver til megen virksomhed ud over den, som sættes i gang og betales af missionsselskabet. De her nævnte svagheder viser sig ofte særligt på eller i nærheden af de af missionsselskabet anlagte missionsstationer, mens der udvises et helt andet lokalt initiativ og engagement 'ude i distriktet'.

På den anden side åbenbarer mødet med NLM også en del svagheder ved SIM's strategi/policy. Måske er det sådan, at svaghederne i de skandinaviske selskabers strategi først for alvor vil gøre sig gældende på længere sigt, mens problemerne med SIM's viser sig mere umiddelbart: For det første oplever man, at de dygtigste og mest velkvalificerede medarbejdere, for at få den højere løn de både føler sig berettiget til og har mulighed for, søger andre steder hen – til andre missionsselskaber eller til almindelige, private eller offentlige, stillinger. For det andet bliver det også tydeligt, at lokalt finansierede bibelskoler ofte får en mindre kapacitet og et lavere niveau på uddannelsen end de, som støttes økonomisk af et missionsselskab.⁴⁶ For det tredje har vi set, at SIM's strategi/policy frem for at fremme tværtimod kan begrænse den evangeliserende indsats, fordi denne gøres afhængig af den lokale kirkes evne til at støtte evangelisterne.

Der er ikke noget overraskende i, at kendskabet til NLM's praksis med at ansætte lokale folk lønnet af missionen og yde økonomisk støtte til det lokale menighedsarbejde har fremkaldt utilfredshed med SIM's policy i de SIM-tilknyttede kirker. SIM's missionærer får at høre, at folk føler "the SIM is exploiting them."⁴⁷ Det er imidlertid ikke nødvendigvis alene NLM's tilstedeværelse og praksis, som fremkalder denne utilfredshed. Der er tale om

46) Glen H. Cain til Fellow workers, 1952.03.19. EG-3. SIM-Arch.

47) Cain citeret af Playfair til Thompson, 1952.07.07. PC-1. SIM-Arch.

synspunkter, som ofte af sig selv vil gøre sig gældende, når lokale kristne betragter de udenlandske missionærers levestandard, materielle goder og mange tekniske hjælpemidler – uanset hvor meget disse missionærer ellers i den henseende har givet afkald på i forhold til tilværelsen i deres hjemlande. At missionærerne i højere grad skulle dele noget af det, de har, med deres afrikanske brødre, vil ud fra de lokale kristnes synspunkt være i overensstemmelse både med det kristne budskab og vigtige principper i den lokale kultur. Det er tvivlsomt, om man vil stille sig tilfreds med følgende svar fra Cain til kirkelederne i Kambbaataa-Hadiyyaa, som havde klaget over, at SIM ikke støttede skolearbejdet: "We do love you all clearly in the Lord and would like to help more but if we have not ourselves we cannot give to others."⁴⁸

Samtidig afslører NLM's tilstedeværelse for mig at se en inkonsekvens i SIM's strategi/policy. For SIM's 'indigenous principles', især princippet om en adskillelse af kirke og mission hvor kirken helt fra starten skal være selv-styrende, må også indebære, at den lokale kirke har ret til at vælge et andet missionsselskab til at støtte sig. Den slutning viger man imidlertid tilbage for at drage. Inkonsekvensen fremgår tydeligt af følgende beklagelser fra Playfair:

"Our boasted indigenous church forgets in a moment all the help given them and for money would throw us out and take in another."⁴⁹ "[The] elders speak of us as the 'Sudan Interior Mission'. I fear that our indigenous instruction has so convinced our Ethiopian Christians that they are all and all that they do not have the respect or the love for the white missionaries as exists in Nigeria, i.e., when it came to the question of a church constitution here [in Nigeria], our people insisted on calling the new church SIM, while the [Ethiopian] elders in speaking to me referred to our Mission as being a foreign thing to them. I realize that the name is foreign but there is no loyalty or vital connection between the missionaries and the church and the teaching they have received may have a lot to do with that."⁵⁰

SIM har med andre ord i Etiopien lykkedes lidt for godt i deres "indigenous instruction" og i gennemførelsen af deres principper om en total adskillelse af kirke og mission. Samtidig

48) Glen H. Cain til The Kambatta Mahabir, 1952.10.02. SR-39-2. SIM-Arch.

49) Playfair til Thompson, 1952.06.28. PC-1. SIM-Arch.

50) Playfair til Thompson, 1952.07.17. PC-1. SIM-Arch.

møder vi i disse udtalelser fra Playfair, som selv har været missionær i Vestafrika, en afspejling af de nævnte forskelle i syn og praksis inden for SIM.

Man taler i SIM om, at andre missioners strategi skaber en usund afhængighed, men man ønsker åbenbart selv at skabe en form for afhængighed – en afhængighed som er mere subtil end den økonomiske, men måske også derfor mere ødelæggende. Dette kommer også frem, når Playfair gør gældende, at SIM mister mange menigheder til NLM, fordi NLM's missionærer i modsætning til deres egne er gode til at komme ud og besøge de forskellige menigheder. Løsningen er: "We should have two to four men (Europeans) doing nothing but visiting churches."⁵¹ Vel at mærke ikke bare som missionens hjælp til en selvstændig kirke, men: "[The] church would be far more loyal to us if our white people could visit the individual churches."

Der er uenighed både om omfanget af overgangen fra SIM til NLM og om forskellen på den løn, NLM og de lokale menigheder betalte. Det er ikke overraskende SIM, som kommer med de højeste bud. Ingen fra NLM benægter imidlertid, at man har fået en hel del folk fra SIM. Fra Kambbaataa-Hadiyyaa, hvor et par NLM-missionærer var ovre for at diskutere NLM's brug af evangelister derfra, skriver Magnar Magerøy: "Som du kanskje veit, så har vi fått ein del evangelistar her i frå Kambata. Mange fleire ville gjerne koma over til oss, og her maktar ikkje kyrkja å senda dei. Vi bad derfor om å få nokre av desse."⁵² Der er heller ikke nogen, som vil bestride, at der er tale om betydelige lønforskelle.⁵³ Og endelig har man også fra NLM's side – i alt fald i eftertiden – erkendt, at forskellene i missionsstrategi/policy har givet store problemer, ikke mindst for SIM. Det giver f.eks. Magnar Magerøy, som vi har set stod centralt i konflikten med SIM, klart udtryk for i dag.⁵⁴ Han fremfører, at han egentlig har dårlig samvittighed over for SIM, fordi de fra NLM gjorde det vanskeligt for dem ved at tilbyde deres folk så meget. Problemet var, siger han, at NLM kom fra Kina og troede, de direkte kunne overføre strategien og policyen herfra til Etiopien. Der var,

51) Ibid.

52) Magnar Magerøy til Tormod Vågen, 1953.04.30. NLM-Ark.

53) SIM opgiver, at den lokale kirke betaler evangelisterne 4 til 8 Eth.\$ pr. måned (G. W. Playfair til T. Vaagen, 1952.01.18. NLM-Ark), mens NLM efter eget udsagn har lønninger på fra 16 Eth.\$ og opefter, alt efter kvalifikationer (Magnar Magerøy til Gabriel Lende, 1952.04.19. NLM-Ark.).

54) Magnar Magerøy, Oslo, m.i. til FAaR, 1993.12.15. FAaR.

hævder han, blandt de første missionærer stor uvidenhed både om forholdene i Etiopien og om missionsmetodik generelt.

Konflikten må løses

De problemer, forskellene i policy/strategi giver, er så store for SIM, at der må findes en løsning. Det er baggrunden for, at de fra SIM, som ikke for alvor mener, at SIM har eneret på hele Sydetiopien, tidligt i forløbet foreslår en opdeling af området, så hver mission får sit territorium⁵⁵ – det som også i sidste ende bliver resultatet af den aftale, man indgår for at bilægge striden. På den måde kan hver mission følge den strategi, man har tro på, inden for sit eget separate territorium, uden at det bliver spoleret af en anden missions modstridende strategi. Endvidere vil man undgå, at de nye kristne bliver forvirrede over og senere splittet op i forskellige denominationer pga. forskelle i teologi og kristen livsstil.

Gennem samtalerne og brevvekslingen med NLM udkrystalliserer det sig til et konkret forslag til NLM, om at SIM får Sidamo⁵⁶ og Darassa-områderne, hvilket vil betyde, at NLM må opgive både Dilla og Irgalem. NLM skal så til gengæld have hele området syd for den 6. breddegrad, hvor SIM vil trække sig fra de steder, man har fået tilladelse til at arbejde på.⁵⁷ Det er et forslag, som også Playfair tilslutter sig – selvom han stadig mener, at hele Sydetiopien skulle tilhøre SIM.⁵⁸

NLM vægrer sig imidlertid ved at forlade Irgalem og Dilla og foreslår i stedet en opdeling også af området nord for den 6. breddegrad, i en østlig og en vestlig del hvor NLM skulle have den østlige.⁵⁹ For SIM er dette det samme som "ask us to leave Sidamo altogether," siden "the heavy population is on the east side."⁶⁰ Da man samtidig – efter eget udsagn – oplever, at flere og flere både enkeltpersoner og hele menigheder går over til NLM, bliver man fra SIM's side mere og mere desperate.⁶¹

55) Glen H. Cain til Dr. Lende, 1950.08.23. NLM-Ark; Glen H. Cain til T. Vaagen, 1952.08.21. NLM-Ark.

56) Sidamo *provinsens* nordligste del, som bebos af selve Sidamo folket.

57) Glen H. Cain til Dr. Lende, 1950.08.23. NLM-Ark. Se også Playfair til Thompson, 1952.07.17. PC-1. SIM-Arch.

58) *Notes on situation in Sidamo*, 1952.01. PC-1. SIM-Arch.

59) Ibid. og Playfair til Beacham, 1952.01.16. PC-1. SIM-Arch.

60) *Notes on situation in Sidamo*, 1952.01. PC-1. SIM-Arch.

61) Playfair til Thompson, 1952.06.28. PC-1. SIM-Arch.

Noget må gøres, og der kommer det ene forslag efter det andet:

NLM har gennem mange år samarbejdet med norsk-amerikanere inden for Hauge Foreign Mission i USA i forbindelse med missionsarbejdet i forskellige lande, bl.a. Etiopien. Der er herfra kommet en del midler til virksomheden. Dette har SIM fået kendskab til, men her har man af en eller anden grund det indtryk, at "all their money comes from there."⁶² Hvilken betydning, man tillægger denne amerikanske forbindelse, kommer også frem, når Playfair, i en kommentar til at nogle etiopiske kirkeledere har klaget over, at SIM ikke giver dem økonomisk støtte, som svenskerne og nordmændene gør til 'deres' kirker, siger: "The poor chaps do not know that the former are a slender few and cannot get money."⁶³ The Norwegians, however, are in touch with America."⁶⁴ Derfor vil man nu søge at presse NLM ved at kontakte norsk-amerikanerne og få dem til at stoppe finansieringen af NLM's arbejde i Etiopien, hvis ikke NLM makker ret.⁶⁵

Et andet forslag, som kommer fra Cain, går ud på, at Playfair skal rejse til Norge "and fight through our affairs, not so much with Waagen and the missionary section of those at home *but the church authorities* [min fremhævelse], pointing out what a devastating mistake their people are making in the field."⁶⁶ Forslaget røber ikke den store indsigt i de kirkelige forhold i Norge, men afspejler til gengæld den frustration og fortvivelse, som råder hos SIM: "All we are doing in Sidamo at the present moment is raising up churches and Christians who are bought off by the Norwegians and who by their propaganda are turned against us. If this is all we are going to do in Sidamo we might as well clear out and go elsewhere."⁶⁷

Endelig foreslår Playfair, at en af SIM's missionærer, R.N. Thompson, som tidligere har været engageret af Kejser Haile Selassie til forskellige statslige opgaver, men på det

62) Playfair til Beacham, 1952.03.02. PC-1. SIM-Arch.

63) Han refererer formodentlig til det svenske Missionssällskapet Bibeltrogna Vänner, der, som nævnt ovenfor, i Wolamo havde en konflikt med SIM tilsvarende NLM's i Sidamo.

64) Playfair til Thompson, 1952.06.28. PC-1. SIM-Arch.

65) Playfair til Beacham, 1952.01.16. PC-1. SIM-Arch; Unknown til Playfair, 1952.02.13. PC-1. SIM-Arch; Playfair til Beacham, 1952.03.02. PC-1. SIM-Arch; Playfair til Thompson, 1952.06.28. PC-1. SIM-Arch.

66) Ibid.

67) Cain citeret i Playfair til Thompson, 1952.06.28. PC-1. SIM-Arch.

tidspunkt er i Amerika, skal flyve til Etiopien og få en privat samtale med kejseren for at få ham til at beordre NLM væk fra SIM's områder nord for den 6. breddegrad.⁶⁸

Det ser dog ikke ud til, at nogen af forslagene bliver til noget. I stedet ender det med, at man – på SIM's initiativ⁶⁹ – bliver enige om at afholde et møde mellem de to missionsselskaber, for at se om man kan komme frem til en aftale, der kan bilægge striden.

På et møde den 4/11-1952 aftaler man en opdeling af området nord for den 6. breddegrad, langt på vej i overensstemmelse med NLM's forslag om en vestlig og en østlig del til henholdsvis SIM og NLM (se kortet),⁷⁰ og den 29/6-1953 deler man så også området syd herfor mellem sig.⁷¹ Ved selve delingen blev der først fremsat krav og modkrav. Man vejede så landområder og folk op mod hinanden og søgte at fordele dem så retfærdigt som muligt.⁷² Der stod selvfølgelig især kamp om de mest folkerige områder, f.eks. omkring Awasa. Her gav SIM sig til sidst, efter at de – som en tydelig parallel til kolonimagternes opdeling af Afrika – havde fået "ei forsikring om at dei skulle faa lov aa ferdast etter vegen gjennom Awasa-omraadet."⁷³ I stedet fik SIM så hele det såkaldte Darassa folk – til deres (SIM's!) store tilfredshed: "I was grateful that the Lord overruled and that they were persuaded to remain out of Darassa where a very prosperous work is blossoming."⁷⁴

Aftalen indebærer, at de menigheder, som ligger inden for den anden missions territorium, skal overdrages til denne. Det føres straks ud i livet: "Before the conference was over they had sent Tenaybo down to us with members of these churches."⁷⁵ Samtidig bliver man enige om bestemte principper for det at modtage og ansætte kristne fra den anden mission. Et af principperne går ud på, at man ikke må "change the doctrines" på besøgende fra den anden missions område. Der står ikke noget i aftalen om det, man i SIM kalder 'standards of separation', men man er åbenbart også blevet enige om noget 'off the

68) Playfair til Thompson, 1952.07.07. PC-1. SIM-Arch; Playfair til Thompson, 1952.07.17. PC-1. SIM-Arch.

69) M.Magerøy til Vaagen, 1952.11.06. LO.

70) *Statement concerning mission spheres*..., 1952.11.04. LO.

71) *Boundary Agreement*..., 1953.06.29. LO.

72) Glen Cain til G.W.Playfair, 1952.11.15. EC-1. SIM-Arch; M.Magerøy til Vaagen, 1952.11.06. LO.

73) Ibid.

74) Glen Cain til G.W.Playfair, 1952.11.15. EC-1. SIM-Arch.

75) Ibid.

records'⁷⁶ – som det fremgår af den interne korrespondance i SIM: "At our meeting with the Norwegians we tackled them on the matter of smoking and drinking in their mission and they promised us that *all their missionaries from this time on* [min fremhævelse] would not indulge in these practices."⁷⁷ Med det store antal danskere NLM har haft i sin tjeneste i Etiopien, tvivler jeg på, at man har overholdt denne del af aftalen.⁷⁸

Ellers lader det til, at begge parter stort set har fulgt aftalen og respekteret de grænser og principper, man var blevet enige om.⁷⁹ Der ser ikke ud til senere at have været større sammenstød mellem SIM og NLM. Og begge selskaber har helt sikkert følt det som en lettelse, at de inden for et givet område uden forstyrrelser har kunnet følge deres egen missionspraksis og teologi, og samtidig ikke har skullet forholde sig til et konkurrerende arbejde. Der har dog været enkelte tilfælde, hvor en af parterne har beskyldt den anden for at overtræde aftalen. Det skete f.eks., da der midt i 1970'erne i tilknytning til NLM's arbejde blev etableret en missionsstation i Galta i Gamu Gofa provinsen, langt inde på 'SIM's territorium' og midt i et område dækket med SIM-tilknyttede menigheder. Selvom det skete i den nationale kirkes regi og således hører hjemme under de omstændigheder, som behandles til sidst i denne artikel, var missionsselskabet en så kraftig pådriver ved etableringen af missionsstationen, at reaktionen fra SIM i det mindste må siges at være forståelig.

Striden med NLM får også SIM til at foretage visse justeringer af deres missionsstrategi/policy.⁸⁰ De kan ikke fravige princippet om, at missionsselskabet ikke skal give penge til lærer- og evangelistlønninger. Det hænger formodentlig sammen med, at netop dette princip efter deres mening er vigtigt for at fremme lokalt initiativ og indsats i evangeliseringsarbejdet. Man finder det imidlertid ikke "inconsistent" at bruge midler indsamlet i missionærernes hjemlande til at støtte bibelskolestudenter. Det sker for at øge

76) Selvom NLM ved mødets start havde forsikret sig om, "at berre det skrivne vedtaket skulle gjelda som referat fraa mötet." M.Magerøy til Vaagen, 1952.11.06. LO.

77) Glen Cain til G.W.Playfair, 1952.11.15. EC-1. SIM-Arch.

78) Mit eget feltarbejde, baseret på såkaldt participant observation, bekræfter denne tvivl.

79) Mr. Mel Donald, Toronto Canada, m.i. til FAaR, 1991.08.20. FAaR. Magnar Magerøy, Oslo, m.i. til FAaR, 1993.12.15. FAaR.

80) Glen H. Cain til Fellow workers, 1952.03.19. EG-3. SIM-Arch.

bibelskolernes kapacitet og formodentlig også hæve niveauet på undervisningen, hvilket igen skal hindre, at så mange søger til NLM's bibelskoler. Man erkender, at netop dette er nogle af svaghederne ved SIM's missionsstrategi/policy, som man altså herved søger at modvirke. Derudover ordner man det sådan, at alle, der optages som studenter på en af de bibelskoler eller Teacher Training Schools, som på denne måde vil få støtte fra SIM, skal skrive under på en aftale om, at de bagefter vil arbejde i forbindelse med SIM og ikke gå andre steder hen.⁸¹

Etiopiske reaktioner

Også når det gælder reaktionerne fra etiopisk hold på striden og aftalen mellem NLM og SIM, kan der peges på både ligheder og forskelle i forhold til kolonimagternes 'scramble for Africa'.

Det første, vi kan bemærke, er, at aftalen mellem NLM og SIM på en måde er i overensstemmelse med den etiopiske stats egne ønsker. Det kejserlige dekret, som blev udstedt i 1944 for at regulere de udenlandske missioners arbejde,⁸² fastslår som en del af baggrunden for dekretet: "It is desirable that the beneficent effects of Missionary enterprises should be as wide-spread as possible, while at the same time avoiding the overlapping in the same area by Missions of different denominations." Begge de her nævnte hensyn – at sprede effekten af missionsselskabernes arbejde og undgå overlapping – var vigtige intentioner bag aftalen mellem NLM og SIM. Noget andet er så, om den etiopiske stats ønsker nødvendigvis var sammenfaldende med de lokale kristnes – eller med de nationale kristne lederes, for den sags skyld.

Man kan sige, at missionsselskaberne – i modsætning til i sin tid kolonimagterne – ikke havde nogle afrikanere at tage med på råd, idet den lokale protestantiske kirke i Sidamo bare var i sin vorden. Her vil jeg imidlertid pege på to forhold, som efter min mening imødegår denne indvending:

81) Glen H. Cain til Missionary in Charge, 1952.06.16. EG-3. SIM-Arch.

82) 'Regulations on the Establishment on Missions, DECREE No.3 of 1944, Addis Ababa, 27 August 1944.' *Negarit Gazeta*, No. 12, 158-161.

Før det første var der en instans, som ganske vist blev orienteret om aftalerne mellem missionsselskaberne, men som det sikkert også havde været relevant at inddrage direkte i de pågældende forhandlinger, nemlig The Conference of Ethiopian Evangelical Churches (CEEC). Det var et organ, som siden 1944 – uden om missionsselskaberne og missionærerne – havde samlet de evangeliske kristne fra hele Etiopien til årlige konferencer, og som samtidig søgte at støtte og hjælpe de forskellige lokale kirker. Også kristne inden for de SIM-tilknyttede kirker i Sydetiopien havde forbindelse med CEEC og deltog i nogle af disse konferencer. Blandt de førende skikkelser i CEEC finder vi netop de ledere for den etiopiske evangeliske menighed i Addis Abeba, som NLM havde taget kontakt med og søgt råd hos, da de kom til Etiopien i 1948 – og det havde vel ikke været unaturligt at henvende sig til dem igen.

Vi møder da også fra CEEC's side stærke reaktioner både på aftalerne mellem missionsselskaberne⁸³ og på deres opfattelse af at have eneret på visse områder i Etiopien. Det sidste kom bl.a. til udtryk ved et regulært sammenstød mellem SIM's General Director Playfair og de to etiopiske kirkeledere, Emmanuel Abraham og Emmanuel Gebre Selassie, i 1952.⁸⁴ Lederne i CEEC havde på forskellig måde ydet assistance til de kristne inden for den SIM-tilknyttede kirke i Kambbaataa-Hadiiyyaa. Nu var de blevet spurgt om at mægle i en konflikt der, og i den forbindelse mødtes man med SIM for at diskutere mæglingsbestræbelserne. Vi lader Emmanuel Gebre Selassie fortælle, hvordan det gik: "Mr. Playfair told us in plain words, Gentlemen, mind your own business! . . . They only asked us why we kept interfering in their mission work and stepped into their area. We answered that as Ethiopians we considered the whole country ours."⁸⁵ Og Emmanuel Abraham kommenterer det således – med en lidt spydig højtidelig stemmeføring: "And being the general secretary of the SIM, working all parts of the world, and so on, how could he listen to these two Africans."⁸⁶ Ironisk nok var det Emmanuel Abraham, som i egenskab af

83) Ato Emmanuel Abraham, Addis Abeba, m.i. til FAaR, 1994.05.12. FAaR; *Minutes of CEEC*, 1956.01.15. - 1956.01.18. GA.

84) Dr. Emmanuel Gebre Selassie, Addis Abeba, m.i. til FAaR, 1994.05.12. FAaR. I et interview med Gustav Arén (Dr. Emmanuel Gebre Selassie, Addis Ababa, m.i. til Gustav Arén, 1972.06.26. GA) opgiver Dr. Emmanuel Gebre Selassie året til 1954 eller 1955, men da jeg i mit interview foreviste ham referatet fra et møde i 1952, sagde han, at det var ved den anledning, at det, han fortæller om til Arén, fandt sted.

85) Ibid.

86) Ato Emmanuel Abraham, Addis Abeba, m.i. til FAaR, 1994.05.12. FAaR.

Director General of Ministry of Education i 1945 havde underskrevet den tilladelse, SIM havde fået til at arbejde forskellige steder i Sydetiopien.⁸⁷ Emmanuel Abraham sætter videre i interviewet Playfair's holdning i forbindelse spørgsmålet om hudfarve og opfatter den helt klart som racisme.⁸⁸ Vi har ikke noget grundlag for at konkludere, at dette var tilfældet, men det er interessant, at en af Etiopiens øverste ledere, både i samfund og kirke, opfatter det sådan. Emmanuel Abraham kommenterer også aftalen mellem NLM og SIM og ser den som udtryk for kolonialistiske holdninger: "When the Norwegians came they had an agreement with the SIM not to interfere. *They had spheres of influence, just like the colonialism. . . . [They] have been acting just like the colonial powers in the old days dividing Africa between them.*" Det er altså her i Emmanuel Abrahams udtalelse, vi finder baggrunden for denne artikels titel og den synsvinkel, jeg har anlagt.

For det andet ser vi, at de lokale kristne i Sidamo selv henvender sig til CEEC og klager over konflikten mellem de to protestantiske missionsselskaber: "The difference between the missions in Sidamo spoils the unity of the evangelical church. How to avoid this?"⁸⁹ Skønt den protestantiske kirke i Sidamo var i sin vorden, var der altså ledende lokale kristne, der var bekymret over konflikten mellem SIM og NLM, og som brugte de kanaler, de havde adgang til på nationalt etiopisk plan, for at søge en løsning på den. Kunne man ikke forestille sig, at disse også kunne have været inddraget i forhandlingerne mellem NLM og SIM?

CEEC ser ingen mulighed for at gå ind i en mægling: "It was said that this conference cannot cause these two missions to come together into one church and teach under one administration." Der er imidlertid håb for fremtiden: "This can only take place in the future when the Ethiopians have their own administration ("rasachewin chilew"), when they have become stronger in the teaching of the gospel, and when they know that the message of the Spirit of Christ is love and unity."⁹⁰

87) Emmanuel Abraham til Beacham, 1945.03.23. SR-38-3. SIM-Arch.

88) Ato Emmanuel Abraham, Addis Abeba, m.i. til FAaR, 1994.05.12. FAaR.

89) *Minutes of CEEC*, 1952.01.14. - 1952.01.18. GA.

90) Ibid.

Konsekvenser på sigt

Fremtiden bragte ikke den enhed blandt etiopiske evangeliske kristne, som man håbede på, men opdelingen af landet mellem forskellige missioner og kirkesamfund kom ikke til at vare ved. Aftalen var indgået mellem missionærerne, og det var kun dem, som var bundet af den. Den blev hverken fulgt af de etiopiske medarbejdere eller af de nationale kirker, som senere blev dannet. Som Emmanuel Abraham siger det i sin omtale af aftalen mellem NLM og SIM: "We are an Ethiopian church and as a church we don't know boundaries in our country. We go anywhere and everywhere, where we feel we have to do the work of the Lord."⁹¹

På længere sigt fik 'the scramble' og aftalen mellem NLM og SIM altså ikke den store betydning, når det gælder selve opdelingen af landområderne – og heri adskiller den sig markant fra kolonimagternes kapløb om og deling af Afrika. Hvilke konsekvenser, det har haft for menighedsarbejdet på lokalt plan, må en mere dybtgående undersøgelse – først og fremmest baseret på mundtligt kildemateriale – imidlertid vise.⁹²

91) Ato Emmanuel Abraham, Addis Abeba, m.i. til FAaR, 1994.05.12. FAaR.

92) Se f.eks. Arne Tolos doktorafhandling (Tolo 1998).

Litteraturliste

- Boahen, A. Adu (Ed.). 1985. *General history of Africa. Vol. VII: Africa under colonial domination 1880-1935*. Paris/London: Unesco.
- Cotterell, F. Peter. 1973. *Born at Midnight*. Chicago.
- Fargher, Brian L. 1988. *The Origins of the New Churches Movement in Southern Ethiopia, 1927-1944*. Unpublished Diss.
- Fargher, Brian L. 1996. *The Origins of the New Churches Movement in Southern Ethiopia, 1927-1944*. Leiden: E.J. Brill.
- Grenstedt, Staffan. 1995. *Ambaricho - a Remarkable Venture in Ethiopian Ecumenical Solidarity*. Uppsala.
- Laugerud, Tore. 1983. "Ad opprettelsen av norsk Vest-Madagaskarmisjon". *Norsk tidsskrift for misjon* 37 (2-3): 75-101; 137-159.
- Mathew, Gervase and Roland Oliver (Eds.). 1963. *History of East Africa. Vol. 1*. London.
- Rønne, Finn Aa. 2002. *Kontinuitet og forandring. Opkomsten og utviklingen af protestantisk kristendom i Kambaataa-Hadiyya, Etiopien, 1928 til 1974*. København: Akademisk Forlag.
- Rønn Pedersen, Finn. 1989. *Ato Birru Dubales uafhængige kirkebevægelse i Wolaita, Etiopien*. Upubliceret prisopgave ved Københavns Universitet.
- Sæverås, Olav. 1974. *On Church-Mission Relations in Ethiopia 1944-1969 with special reference to the Evangelical Church Mekane Yesus and the Lutheran Missions*. Drammen.
- Tolo, Arne. 1998. *Sidama and Ethiopian. The emergence of the Mekane Yesus Church in Sidama*. Uppsala: Uppsala University.

